

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *A magyar irodalom és az őirodalmuk*

Forrás:

Új Nemzedék

Bsp.
(Hely)

1920 ^{IX}/30
(Idő)

(Köt. n. s. n.)

Osztályozás

Tárgy

81

Hely

Idő

"1920"

Személy

A magyar irodalom és az őirodalmuk

IV.

Egy nagy tehetség kálvárlája.

Hogy hol vannak az elnyomott tehetségek? Ezt merészeli kérdezni odaát?

*

A magyar irodalom alkonyedő egén Cholnoky Viktor volt az esthajnali csillag. Amit irt, az irodalom volt. Kristálytisza, ragyogó művészet. Egy anyagul odavetett mondatában több tehetség csillogott, mint az ő egész irodalmukban. Lelkét lehelte abba, amit alkotott és sebzett szíve vérével írta a magyar irodalom remek dolgozatait.

Ugyanakkor, amikor ők hintón jártak a Stefániára és lipótvárosi mecénások pénzén Páris aszfaltján szaladtak divatos kokottok karsu bokái után, Cholnoky Viktor, a modern magyar irodalom legkimagaslóbb alakja, a Gellérthegy teletjén, a citadella egyik barlanglakásában lakott hűséges hitvesével és éhező kis családjával.

A nyomor, a gond, a szenvedés megörölte a testét, sudár alakja korán megörnyedt, térde megroggyant, hajának fürtjei megfihéredtek, jószágos kék szemében a fájdalom könnye fénylött, mint két örök üvegesepp, orcáján kétoldalt kivirtottak a tüdővész rózsái, de ő csak dolgozott tovább szorgalmasan, a szívével, a lelkével, az eszével.

Kiss Józsefnek, a Lipótváros bálványozott poétájának volt a rabszolgája, odaláncolva a Hét szerkesztőségi asztalához hosszú éveken által. Míg gazdája a bankoktól kapott nehéz ezresekkel a Lipótvárosi Kaszinó kártyatermében verte a blattot, addig Cholnoky Viktor görnyedve írta a Hétbe lángoló betűkkel a szép napkeleti történeteket, az izgalmas regényfolytatásokat, az aranyból faragott vezércikkeket és a gyémánthumoru elmefuttatásokat.

Keserves éhbér volt a fizetsége. Barna kenyér.

Liptai turó. És néha az se, csak egy kis olcsó ital, hogy bódító alkoholba fojtja bubánátát, amiért a sors ezidőtájt, amikor Molnár Ferenc és társai nagy dobszóval előtörttek, oly mostoha volt a magyar tehetségekkel szemben. Észre sem vették, pedig kultuszt kellett volna csinálni belőle, csak amikor hire járt, hogy haldoklik a kórházi ágyon, akkor bujtak össze „kortársai“, hogy segítsenek rajta, de már késő volt. Csak a Jókai leplét terithették rá. Diszshelyet jártak ki neki a köztemetőben.

Egy szép őszi napon nem tudott felkelni. Felesége elrohant Tolnai Simonhoz, akik égigérő palotát épített magának a magyar tehetségek munkáiból, ahhoz a kiadóhoz, aki híres volt arról, hogy ötven krajcárjával és forintjával vásárolta össze az íróktól a napilapok hasábjain már egyszer megjelent novellákat és tíz korona előleget kért tőle, hogy lázas urához orvost hívhasson. A hatalmas köpalota köszívü tulajdonosa erre azt mondta, hogy előleget nem ad, ellenben, ha Cholnoky küld öt darab régi, megjelent novellát, szívesen fizet öt forintot.

Sirva ment haza az asszony. Cholnoky felkelt. Odaállt az asztalhoz, s mert már minden megjelent novelláját eladta, szóval nem volt régi novellája, irt öt új novellát együlőhelyében, hajnalig irt lázasan, aztán visszafeküdt még lázasában. Reggel elment az asszony a köszívü kiadóhoz, aki az öt novellát megvette két koronájával, hogy hiszen azok már ugyanis „megjelentek valahol, csak le vannak másolva“.

Cholnoky küzdött, dolgozott fáradt testtel, betegesen, nem bírta sokáig. Kidőlt. Szép, sápadt magyar arcára odafagyott a megváltó mosoly... És „ők“ irtak róla nekrológot:

— Cholnoky Viktor meghalt. Nagyon tehetséges író volt, de — nem tudta magát adminisztrálni.

*

Mennyivel jobban tudta magát adminisztrálni a másik: Molnár Ferenc.

A Budapesti Naplót Vészi József szerkesztette, mikor benyitott egy huszesztendős fiatalember.

— Molnár Ferenc vagyok. Novellát hoztam.
— Hagyja itt. Majd elolvasom. Jöjjön el holnap.

Molnár másnap beállított Vészihez, aki azt mondta, hogy a novella jó, de a közepén egy kis változtatást kell csinálni, mert így, ahogy van, egyik lap sem közölné le.

Molnár Ferenc megigazította a monokliját, rácsapott az asztalra és így szólt:

— Szerkesztő ur, e novellának úgy kell megjelenni, ahogy megírtam. Ha ön nem adja le, akkor eladom a Ferenc-köruton lévő bérházamat, a pénzben inditok egy napilapot és a Tárcám ott fog megjelenni!

Vészi leadta a tárcát.

Molnár Ferenc hirtelen karrierjét alaposan megirigylvolték, amikor elvette a befolyásos Vészi József leányát, Vészi Margitot.

Megírta az Ördögöt. Husz napilapunk volt a bemutató idején. A darabot tizenkét napilap a sárgaföldig lerántotta, a Vészi József befolyása alatt álló nyolc napilap azonban édig magasztalta.

Molnár Ferenc ezután úgy dolgozott, mint egy hadvezér. A lak- és címjegyzék állandóan előtte volt, hogy tudja, melyik kritikus hol lakik. Először megpuhitotta a kritikásokat, azután megírta a Testört, amelyről már husz napilap közül tizenkilenc zengett dicsőhimnuszokat s csak egy napilap mert róla igaz bírálatot írni — a keresztény Alkotmány.

Molnár Ferenc, a jól megadminisztrált uton, szédítő gyorsan haladt felfelé, nem törődött senkivel és semmivel, még apósával sem, aki eljátszván politikai szerepét, még szédítőbb gyorsan zuhant lefelé. Azaz, Vészi József már nem is volt az apósa, mert időközben Molnár Ferenc elvált a feleségétől, Vészi Margittól.

*

Csoda két eset. De jellemző mind a kettő. Még ezek után is merészeli kérdezni, hogy hol vannak az elnyomott tehetségek?

(Folytatjuk.)